

ZAPRAŠENI LISTI

DVAKRAT NA GORI, KI JE HOTELA

IZTOK TOMAZIN

Tibet je med drugim dežela prahu in vetra. Prah se nabira povsod, kamor ga zanese neusahljivo valovanje mrzlih vetrov. Imaš ga v očeh, med zobmi in na koži, v hrani, v obleki in fotoaparatih, prrine se celo med liste knjig in zvezkov.

Tudi v mojem dnevniku z odprave na Čo Oju so skoraj nevidna zrnca. Znova jih začutim pod prsti, ko doma zasanjano obračam šelesteče, pred nedavnim popisane liste. Obrnimo jih nekaj skupaj...

ODLOČITEV

Marko je danes zjutraj sestopil s tretjega višinskega tabora. Zaman so bili vztrajanje, boj z izčrpanostjo in iskanje preostalih moči. Spoštujem njegovo težavno, vendar nadvse trezno odločitev. Sam jo zase še ne morem in nočem sprejeti.

Ostajam sam v tretjem taboru, 7200 metrov visoko. Neskončne ure se opazujem, sprašujem, ocenjujem hromečo utrujenost in ji nasproti postavljam vso moč želja. Počasi, natančno presojam svoje možnosti. Zvečer, ko me v steni zagrne tema, se odločim. Odločitev je bila zahtevna, ena od mojih najtežavnejših doslej. Ko pa jo sprejemem, mi odleže. Nenadoma je vse jasno in preprosto. Nobene možnosti ni več, da bi si premislil. Čez nekaj ur, sredi noči, bom zapustil šotorček. Lotil se bom zgornje polovice naše stene, tisočih višinskih metrov neznanega, ki me še ločijo od vrha, od srečanja s Turkizno boginjo.

OBREMENJENOST

Že uro in pol si v okrilju zasneženega šotorčka ogrevam prste na nogah in stopala. Masiram jih in grejem nad šibkim plamenom plinskega kuhalnika, vendar brez posebnega uspeha. Neizprosno hitro prihaja ura, ki sem jo določil za odhod proti vrhu. Vprašanja in občutki, ki me obremenjujejo že od začetka odprave, spet privrejo iz globin nasilne, začasne pozabe, kamor sem jih vse doslej z mučnim naporom odrival.

Obuvam si stare čevlje, s katerimi sem že trikrat plezal na himalajskih odpravah in marsikje drugje. Dvakrat sem v njih že pomrznil, tokrat bom najbrž tretjič. Ni prijetno odhajati v mrzlo himalajsko noč, proti vrhu osemtisočaka s takimi občutki. Tudi zato se mi tako mudi; rad bi dosegel vrh čimhitreje, vsekakor pa v tem poskusu.

V trenutku, ko bom zapustil tesno, a raz-

meroma varno okrilje šotorčka, bo začasno vse odvečno prenehalo obstajati. Ostala bova gora in jaz, obstajali bosta želja in strma, ledena pot do njene izpolnitve, pot, po kateri ni plezal pred menoj še nihče.

PAST

Žarki jutranjega sonca me prvič pobožajo na višini 8100 metrov. Slepeča, hladna svetloba mi razodene podobo grozeče pasti. Ozebnik je vedno bolj strm, razmere so vse slabše. Ugrezam se že do pasu, centimeter za centimetrom odkopavam prhki sneg in se silno počasi rinem navzgor. Prehod na rob stene zapirajo strme zasnežene plati. Nad njimi, prav na robu stene, pa se bočita previsna skalna pregrada in ob njej štrleča opast. Od napora nekoliko zamegljeno zavest zaznamujeta razočaranje in strah, da je bil in bo ves trud zaman.

Zasnežene plati me nekajkrat zavrnejo. Poskusim desno v kopni, skoraj navpični steni. Sneti moram rokavice in v bolečini prvega stika s poledenelo skalo me za trenutek prešine vprašanje, kakšna je temperatura. Trideset ali štirideset stopinj pod ničlo? To in vsa druga vprašanja in upanja hitro izzvenijo v popolnem naporu, izniči jih popolna zbranost. Obstajajo samo še zaledeneli, s snegom poprhani oprimki za blazinice premrlih prstov in skromne, drobne se razčlemba za sprednje zobe zdrsavajočih derez.

Kako enostavno je pozabiti na vse, če okoliščine prerastejo možnosti sproščene, zavestnega izbiranja in se znajdeš s samo eno možnostjo, s samo enim načinom reševanja! Morda nisem še nikoli tako zbrano plezal, zato neverjetno jasno začutim usodni trenutek, ko dosežem mejo padca v majhnem previsu. Kakih pet metrov me še loči od roba dvatisočmetske stene. Sam sem in nevarovan, 8140 metrov visoko. Miren, kot bi šlo za nekoga drugega, se grozljivo jasno zavedam, da samo še en gib navzgor, samo še trenutek oklevanja pomeni padec, konec.

Viseč na konicah golih, mrtvečih prstov, opirajoč se na zdrsavajoče zobe derez odplezam navzdol. Val nepremagljive slabosti in občutek popolne izčrpanosti me zalijeta v trenutku, ko dosežem snežno vesino, ko se lahko prislonim v strmino in poskušam počivati. Zaman, vse zaman! Bom moral tik pod vrhom odnehati?

Z vso silo se oklenem zadnje možnosti in znovna poskusim naravnost navzgor. Centimeter za centimetrom kopljem in se v

napeti igri z ravnotežjem goljufam prek zasneženih plati. Tik pod robom stene me zaustavi opast. Pod menoj je kakih petnajst doslej najtežjih metrov v vsej steni, nad menoj sta dva še težja. Z veliko težavo ohranjam ravnotežje, počasi sekam in kopljem nabuhlo gmoto opasti. Ko postane opast pretrda, se tesno prižmem obnjo, se izvesim nad globino, zavihtim cepin na drugo stran in ko dobro zagrabi, se zavihtim še sam ter s pomočjo proste roke in kolen prekobalim zadnjo, največjo oviro. Hlastajoč za zrakom se zvrnem v položno vesino; objame me slepeča svetloba, udarilo me sunki močnega zahodnika.

Končano je, si mislim, na temenu naše gore sem, do vrha je le še hoja...

ČUDNA VPRAŠANJA

Za vsakim robom pričakujem vrh in vsakič sem razočaran ter vse bolj utrujen. Sprašujem se in si že skoraj odgovarjam, da bo šlo tako v neskončnost, zato bom moral odnehati. Le silovita privlačnost skrivnostne točke, edine na vsaki gori, nad katero je samo še praznina neba, me žene navzgor.

Zadnje pol ure vzpona se sredi položnih vršnih vesin sprva začuden, nato pa jezen sprašujem, kaj je narobe z mano, da moram ves zadihan počivati že na vsake tri ali štiri korake. Ko se dovolj ujemim, z veliko muko spravim številko najprej na pet in malo kasneje na deset korakov naenkrat, pa še počitke si skrajšam. Kasneje, že bližje vrha, mi od napore in pomanjkanja kisika nekoliko otopole možgane prešine misel, da se vendar gibljem že krepko nad osem tisoč metrov visoko, kjer je tak ritem hoje čisto normalen...

NA VRHU

Do skrajnosti sem že naveličan hoje po skoraj ravnem temenu gore, spotikanja po globokih zastrugih in neizpolnjenih pričakovanj vrha. Večkrat že hočem obrniti s tolažbo, da sem praktično na vrhu, toda vedno zmaga misel na najvišjo točko gore, ki je morda le meter ali dve višje, pa stotine metrov dalje — in je ena sama. Zato nadaljujem. Med pogostimi počitki si živo predstavljam, kako bom na vrhu norel od veselja.

Končno! Obstanem na mestu, kjer so višje od mene le nekateri oblaki. Obstanem, sključen se majem pod sunki vetra in vstopam v čas, za katerega sem delal skoraj leto dni. Kako drugače je, kot je bilo pred enajstimi meseci na zimskem Daulagiriju! Takrat sem se na vrh priplazil, pod udarci viharja sem na njem zdržal nekaj ledenih, kot večnost dolgih sekund in se potem odplazil navzdol v temo prihajajoče noči.

Sedaj kljubujem mrazu in poskušam uživati čimvečji del neskončnih možnosti časa in kraja, kjer sem. Ko se za silo naužijem čudovitega razgleda po valovitem Tibetu, po zaoblacenih dolinah Nepala in po razburkanem morju sivo belih gora vse-naokrog, ko se naigram s prelepim občutkom izpolnjene velike želje, se pričnem natančno opazovati. Ločujem se, trgam se iz izmozganega in premraženega telesa. Razčlenjujem omejenost svojih občutkov, upočasnjenost odzivov in okornost gibov; opazujem hitro dihanje, čudim in navdušujem se nad hlastnimi poskusi sprejetih čimveč v času, ko kolovratim po vršni ploščadi. Ni zmagoslavja, ni sreče, ne norim od veselja. Samo tiho zadoščenje velike izpolnitve me preveva, skromen občutek, ki komaj daje slutiti silovito bogastvo prihodnosti.

Skoraj eno uro traja, da se mraz pregrize skozi plašč volje in da zmaga zavest minevajočega dneva, priganjajočega časa. Takrat pričnem sestopati. Čas svojega bivanja na vrhu ponese s seboj v neko dolino, v neko prihodnost, zakaj prezgodaj je še, da bi ga mogel in želel doumeti.

ŠE ENKRAT NA VRHU

Črv dvoma me spremlja prve minute sestopa. Nenavadno lahko se je na vrhu podajala prstom ročica za navijanje filma v fotoaparatu. Prešinja me zoprn spomin na lanski Daulagirij, ko se mi je prav na vrhu strgal film in sem v dolino nevede prinesel le tri komaj razpoznavne posnetke Marjana in čudovitega sončnega zahoda. Dovolj je bilo za dokumentacijo, toda mnogo pre malo za okras in podkrepitev lepih spominov.

Črv kljuje v omejeni zavesti, zato se odločim odpreti fotoaparatu. Bojazen postane resničnost: film je strgan. Zalije me val razočaranja. Brez razmišljanja se obrnem nazaj proti vrhu in ponavljam mōro počasnih korakov in hlastnih vdihov. Na vrhu se zvrnem v sneg. Po dolgem nadihavanju se zberem in si v mislih natančno obnovim postopek menjave filma. Nato snamem oba para rokavic in se z golimi prsti lotim drobnega, toda v teh okoliščinah, v močnem vetru in temperaturi vsaj štirideset stopinj pod ničlo, izredno zahtevnega opravlila. Prsti mi skoraj v trenutku pobleddijo, hitro postajajo okorni, voščeno beli. Še preden mi omrtvijo, pa je skatlica znova pripravljena, da ohranja nekaj čudovitih prizorov. S trudom se dvignem s tal in spet slikam podobe razgleda, sebe, nebo in oblake.

Med fotografiranjem se je v otopelih možganih že razbohotilo nezadovoljstvo, ker ne morem videti vsega čudovitega razgleda naenkrat. Vedno hitreje se zato sučem okrog svoje omahujoče pokončne osi in požiram fantastični vrtljak vseh prizorov,

Takole, na hrbtu jaka, se je Izток Tomazin vračal iz baze v dolino

vseh obzorij. Noro uživam in šele vrtoglavica in upehanost me ustaviata.

Sprva še nekoliko omotičen zakoračim navzdol, z obrazom proti severu, z motnim pogledom, ki plava po prostranstvih Tibeta globoko pod menoj. Tudi tam so gore, neskončna množica belih gorá. Želje, neskončna množica velikih željá. In eno samo hrepenenje...

NIKAR NAVZDOL!

Tam, kjer se belo teme Turkizne boginje strmo prevesi v skalno steno, na robu prepada, iz katerega sem bil priplezal, spet obsedim. Za nekaj trenutkov, ki preidejo v neopredelljivo dolgo stanje blaženosti, se zavem, da sploh nočem sestopiti z gore.

Kar ostal bi. Brezciljno se predajam pogledu, ki objema valovita prostranstva skrivnostnega Tibeta, in mislim, ki se utapljaajo v neskončnosti severnega obzorja. Kar sedel bi in gledal temno sive, grozljivo nabuhle oblake, ki se ob gori in čeznjo valijo iz zastrtih dolin Nepala proti severu v kristalno jasni prostor neba nad Tibetom. Čez nekaj ur se bo sonce prevesilo nad nazobčano črto zahodnega obzorja. Kako rad bi takrat z vrha gledal umiranje tega nepozabnega dneva! Morda še rajši bi na vrhu občudoval rojstvo naslednjega dne. Toda vmes bo trinajst ur himalajske noči, katerih v ledenem peklju viharja na vrhu osemtisočaka zanesljivo ne bi preživel brez posledic.

Razum z odločnimi, kljub utrujenosti in pomanjkanju kisika prav nič omahujo-

čimi koraki premaguje čustva, zatre evforijo in odpravi množico neuresničljivih želja, ki so po izpolnitvi želje do vrha razposajeno prinorele v omejeno zavest. Še malo in še malo bom ostal, gledal in sprejemal, samo še malo bom kljuboval zmagujočemu razumu in mrazu, ki me neusmiljeno priganjata. Obenem pa bolj zase kot za prijatelje, ki poslušajo v bazi in višinskih taborih, govorim v radijski sprejemnik: »Sedaj bom moral sestopiti, če ne bom zašel v časovno stisko... samo tri ure je še do noči...«

Moram sestopiti, da bo lahko še kdaj tako. Edina želja, ki si jo dovolim izpolniti, je sestop na drugo, vsem nam neznanu stran gore, sestop po smeri prvopristopnikov, ki jo imam na seznamu želja od prvih let prebiranja knjig o Himalaji. Zavedam se, da se zaradi tega sestop ne bo končal tako, kot bi se lahko — nekaj ur pozneje v varnem okrilju višinskega tabora v naši smeri, pač pa po mnogih urah in kilometrih ledenih vesin, zevajočih razpok in ubijajočih ledeniških moren.

SESTOP

Sestop se spreverča v tekmo s prihajajočo nočjo. V treh urah, do mraka, moram priti z vrha osemtisočaka v njegovo vznožje. »Tekmo« začnjam izgubljati ob začetku fantastičnega sončnega zahoda. Sprva je že kazalo, da mi bo uspelo, saj sem se dokaj hitro spuščal, toda čudoviti, ob počasnem utapljanju rumene in kasneje oranžne krogle vse lepši prizori me po-

Vsak, ki Planinskemu vestniku preskrbi oglaš, dobi bogato provizijo. To je delo, ki je zares pošteno plačano po učinku.

gosto vsaj za nekaj trenutkov prikujejo v strme vesine. Moram postati, gledati in predvsem videti.

Bežim iz kraljestva naše Turkizne boginje. Bežim in še vedno želim ostati v kraljestvu skal in ledu, snega in neba. V kraljestvu barv. Neponovljivi so vsi odtenki najlepše, modre barve. Nepopisen je razgled: kot plapolajoč ogenj je po ledenih strminah proti vrhu polzeče žareče pregrinjalo večerne zarje. Kot živa je iz globokih dolin prihajajoča črnina skorajšnje noči.

Vsi ti in mnogi drugi prizori so moja pesem siren, pesem, ki mi ne da oditi. Neznosen je spopad volje, ko se z največjo brezobzirnostjo priganjam navzdol in zato skoraj tečem po zaledenelih vesinah, potem pa se spet ustavljam, fotografiram in sprejemam zadnje žarke. Zanesljivo bi se sprijaznil z bivakom nekje sredi gore. Nekaj opreme imam, počutim se odlično in tudi pomrzljena, doslej neobčutiljiva stopala se počasi prebujajo.

Toda po dolgem ledeniku mi prihajata nasproti v vznožje gore Tone in Pemba. Samo spoštovanje in odgovornost do njunega truda pretehtata v odločanju. Kljub temi, ki me objame še visoko nad razbrazdanimi kačami ledenikov, nadaljujem s sestopom.

DEVETINDVAJSETA URA

Izteka se devetindvajseta ura mojega skoraj neprekinjenega plezanja na 8200 metrov visoko goro in sestopanja z nje. Edini pravi počitek so mi bile prijetne minute, ko sem se pred sedmimi urami, sredi noči, na ledeniku Gyabrang srečal s Tonetom in Pembo. Sedaj mi je malo nerodno zlasti pred triindvajset let starejšim Tonetom: počasi usiham, nekoliko zaostajam in včasih me morata celo čakati. Toda ne morem hoditi hitreje; že dva dni sem brez hrane, dan in pol brez pijače in pomrznjene noge v plastičnih čevljih se včasih malo zapletejo. Siloviti ogenj želje in volje počasi ugaša, ker ni več nujno potreben. Samo še pol ure je do baznega tabora, do hrane in spanca. Omagati sedaj ne pomeni več umreti.

NEKAKŠNA SREČA

Včasih, žal vse preveč poredko, stvari tudi na najvišjih gorah sveta tečejo po najboljših željah in upanjih. Na Čo Oju je bilo tako. Drugega novembra sem sam pripeljal na vrh, tri dni za mano se je vzpon posrečil Jožu in Viklu, dva dni kasneje sta jima sledila še Marko in Rado...

Tako lepo nam je šlo od rok in nog, da je po čudni, ovinkasti poti priključevala skupna skrb, ki je pri nekaterih prerasla skoraj v slutnjo, da bo nenadoma nekaj

hudo narobe — za protiutež dotakratni sreči.

Slutnje pa so ostale neizpolnjene, skrbi pozabljene. Gora nas je le vzvišeno, toda milostno opozorila, da je lahko drugačna, da je lahko vse popolnoma drugačno, ko se ji nekajkrat v mogočnem plesu oblakov in viharjev za nekaj ur ali največ za dan pokvarilo vreme, in še bolj, ko sta po zadnjem uspešnem vzponu z vrha sestopala Blaž in Roman. Roman je omahnil in se v strmi vesini ne da bi vedel kako ustavil dvajset metrov nižje le lažje poškodovan.

TIBETANEC

Pogovori s tibetskimi pastirji so pravo doživetje, čeprav poznamo le nekaj skupnih besed.

Ko sključen, s pomočjo palic šepam po baznem taboru in polglasno preklinjam omrzline, ki so mi preprečile vrnitev na goro in izpolnitev nekaterih preostalih želja, me ustavi pastir jakov v zamazanem kožuhi. Vprašujočega pogleda pokaže na moje noge. Zagrenjeno se nasmehnem, s prstom pokažem na goro in nase, z znamenji mu razložim, da sem bil na vrhu in sem tam pomrznil.

Obraz mu zažari, pa ne vem, ali od priznanja ali samo od zadovoljstva, da je razumel moj odgovor. »Čo uja!« nekajkrat zateglo ponovi in še on pokaže na goro. Nato se nasmehne, odkima in pokaže na moje noge. Morda hoče povedati, da nisem imel kaj iskati na gori, kjer domujejo njihovi bogovi — ali pa mu ni jasno, kako lahko pomehkuženi belec, ki mu tibetanski mrz in stalni, vseobsegajoči življenjski spremljevalec, sploh lahko prileze tako visoko.

Ne vem, nikoli ne bom vedel.

»ZMAGOVALEC«

Z gore sem se vračal kot nekakšen zmagovalec, s prebujajočo se zavestjo, da sem stal na njenem oblem temenu, prvi prek dotodaj še nedotaknjene, v alpinističnem svetu celo nepoznane mogočne severne stene.

Sedaj pa sem bedna, na jaku jahajoča sključena in z bolečino prepojena kreature, s pomrznenimi, zagnojimi prsti in stopali, nesposoben brez pomoči palic prehoditi nekaj deset metrov katerekoli strmine. Enakomerno pozibavajoč se oklepam kosmatega jakovega hrbta, pazim na vsak njegov nenaden gib in se komaj še zavedam, da sem pred dvema tednoma stal na vrhu gore, ki jo zapuščamo v slepilu dopoldanskega sonca.

Kako globoko sta trpljenje in škrb pokopala vse želje in vse, kar je še bilo lepega! In kako zmagovita (bo nekoč — upam da kmalu — njihova vrnitev!